

4. Зростання дефіциту місцевих бюджетів через неякісне бюджетне планування на центральному рівні та пов'язане з цим погіршення якості надаваних органами місцевого самоврядування публічних послуг.
5. Обмеження можливості органів місцевого самоврядування розпоряджатися своїми коштами через блокування їх в системі Державного казначейства України.
6. Високий рівень централізації та фінансової залежності від Державного бюджету.

На перехідному етапі здійснення бюджетної децентралізації в Україні досягнуто певних позитивних зрушень, проте здобутки реформи місцевого самоврядування прямо залежать від проведення бюджетно-фіскальної реформи, реформ у сферах освіти, охорони здоров'я, соціального забезпечення, реалізації політики фінансової децентралізації, вдосконалення міжбюджетних відносин щодо фінансового наповнення місцевих бюджетів для надання населенню якісних адміністративних і громадських послуг тощо.

1. Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е., та ін.; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні» – DESPRO. – К.: ТОВ «Софія». – 2012. – 128 с. 2. Луніна І. О. Формування місцевих бюджетів в контексті завдань адміністративно-територіальної реформи / і. о. луніна // економіка україни. – 2006. – № 1. – С. 23 – 31. 3. Нова архітектура бюджетної системи України: ризики та можливості для економічного зростання [Електронний ресурс] [Молдован О.О., Жаліло Я.А., Шевченко О.В.] ; за ред. Я. А. Жаліла. – К.: Нац. ін-т стратег. дослідж., 2010. – 35 с. // Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/architektura-ca599.pdf>. 4. Усков І. В. Децентралізація як основа становлення фінансово самостійних місцевих органів влади/ І. В. Усков // Бізнес інформ. – 2012. – № 3. – С. 107 – 111. 5. King, D. та у. Fiscal Decentralization, Central Bank Independence, and Inflation / D. king, у. та // Economics letters. – 2001. – No. 72 (1). – P. 95 – 98. 6. Сучасна бюджетна система: правила та процедури: Навчальний посібник / [За заг. ред. В. В. Зубенка]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження». – К., 2017. – 184 с.

Піхоцька О.М.

Національний університет «Львівська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТІВ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

На сучасному етапі розвиток місцевого самоврядування визначений одним із найважливіших напрямків державної політики. Тому від того, які бюджетні ресурси отримують у своє розпорядження органи місцевого самоврядування та через які фінансові важелі здійснюватиметься процес їх перерозподілу, залежить загальний стан соціально-економічного розвитку регіонів.

Для того, щоб громада була здатною забезпечити виконання своїх завдань, вона повинна володіти відповідним обсягом фінансових ресурсів, які необхідні для покриття власних витрат.

У науковій літературі проблеми формування місцевих бюджетів досліджувалися у працях провідних українських учених, зокрема, В. Зайчикової, О. Кириленко, В. Кравченка, Л. Лисяк, І. Луніної, Ц. Огонь, І. Чугунова та ін. Однак незважаючи на велику кількість досліджень, питання формування місцевих бюджетів в умовах децентралізації фінансових ресурсів є малодослідженим та потребують подальшого вивчення. В умовах нестачі фінансового ресурсу проблема оптимального перерозподілу повноважень та бюджетних коштів між центральними та місцевими органами влади потребує проведення детального аналізу у контексті підвищення ефективності бюджетної системи [4, с. 221].

Реформа місцевого самоврядування має забезпечити спроможність місцевих органів влади самостійно вирішувати всі місцеві питання завдяки власним ресурсам. Нині запорука реалізації реформи місцевого самоврядування і децентралізації влади – це створення об'єднаних територіальних громад.

Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні затверджена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. № 333-р, яка передбачає створення законодавчої бази діяльності органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади на новій територіальній основі, визначає їх повноваження та ресурсне забезпечення, що забезпечать місцевий економічний розвиток, надання населенню високоякісних та доступних публічних послуг.

В рамках її реалізації прийнято Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», яким започатковано процес об'єднання територіальних громад.

Практична реалізація процесу об'єднання територіальних громад розпочалась в середині 2015 року.

Для стимулювання громад, а також з метою забезпечення ресурсної бази бюджетів об'єднаних територіальних громад (далі ОТГ) для фінансування видаткових повноважень Бюджетним кодексом України визначено особливості формування бюджетів цих громад, які полягають у наступному:

- бюджети ОТГ мають міжбюджетні відносини з державним бюджетом. Законом про державний бюджет на плановий рік бюджетам ОТГ затверджуються обсяги міжбюджетних трансфертів (базова дотація, освітня субвенція, медична субвенція, інші субвенції та дотації), якщо є підстави для надання та отримання відповідних міжбюджетних трансфертів.

Слід зауважити, що бюджети громад, які не об'єдналися, не отримують міжбюджетні трансферти із державного бюджету.

- до бюджетів ОТГ, крім доходів, що отримували бюджети до їх об'єднання, зараховується 60% податку на доходи фізичних осіб. Раніше цей податок зараховувався до районного бюджету;

- за рахунок бюджетів ОТГ, крім видатків на здійснення самоврядних повноважень, фінансуються видатки на виконання делегованих державою повноважень, а саме: видатки на утримання закладів бюджетної сфери – освіти, культури, охорони здоров'я, фізичної культури та спорту, соціального захисту та соціального забезпечення. Джерелом фінансування видатків є як доходи, закріплені Кодексом за бюджетами ОТГ, так і міжбюджетні трансферти з державного бюджету (базова дотація, освітня та медична субвенції, інші дотації та субвенції).

- бюджети ОТГ беруть участь у горизонтальному вирівнюванні податкоспроможності. Дана система вирівнювання передбачає, перерахування місцевим бюджетам з рівнем податкоспроможності (середні надходження на 1 мешканця) нижче 0,9 середнього показника по Україні для підвищення рівня їх забезпеченості базової дотації (80 відсотків суми, необхідної для досягнення показника 0,9).

У 2016 році базову дотацію отримували 125 бюджетів ОТГ, у 2017 році – 293 бюджети [1].

У разі, якщо рівень податкоспроможності бюджету ОТГ знаходиться в межах від 0,9 до 1,1 середнього показника по Україні горизонтальне вирівнювання податкоспроможності не здійснюється.

Водночас, бюджети ОТГ (як і інші місцеві бюджети, що мають взаємовідносини з державним бюджетом), у яких рівень податкоспроможності вище 1,1 середнього показника по Україні частину надходжень передають до державного бюджету у вигляді реверсної дотації. При цьому, кошти вилучаються не в повному обсязі, як це було при системі балансування місцевих бюджетів, а лише 50 відсотків перевищення індексу податкоспроможності 1,1 до середнього значення по Україні.

У 2016 році реверсна дотація була визначена по 23 бюджетах ОТГ, на 2017 рік – 48 бюджетах [1].

Слід зазначити, що реверсна дотація є джерелом фінансування базової дотації. Вирівнювання здійснюється лише за одним податком – податком на доходи фізичних осіб. Решта платежів залишаються в повному обсязі у розпорядженні місцевих органів влади.

- ради ОТГ мають право здійснювати місцеві запозичення (місцеві і внутрішні) до бюджетів ОТГ. Запозичення здійснюються до бюджету розвитку, кошти якого спрямовуються на реалізацію інвестиційних програм (проектів) розвитку комунальної інфраструктури, впровадження ресурсозберігаючих технологій, створення, приріст чи оновлення стратегічних об'єктів довготривалого користування або об'єктів, які забезпечують виконання завдань міських рад, спрямованих на задоволення інтересів населення їх громад.

Оскільки бюджети ОТГ є складовою частиною місцевих бюджетів інші норми Кодексу, що регулюють відносини, які виникають на кожній стадії бюджетного процесу, є єдиними для усіх місцевих бюджетів, в тому числі поширюються і на бюджети ОТГ.

1. Аналіз проекту Держбюджету на 2017 рік в частині місцевих бюджетів та міжбюджетних відносин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://auc.org.ua/sites/default/files/analitika_po_db2017_.docx.pdf. 2. Бюджетний кодекс України <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>. 3. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р / Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>. 4. Проць Н.В. Формування податкових надходжень місцевих бюджетів в контексті бюджетної децентралізації / Н.В. Проць // Фінансовий простір.- 2015.- № 1.- С.221-227.

Фурдичко Л.Є.

Національний університет «Львівська політехніка»

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Сьогодні Україна переживає значні політичні та економічні зміни, що призводять до багатьох труднощів. Виконання бюджету, зокрема, місцевих бюджетів є дуже актуальним. Підвищення рівня самостійності органів місцевого самоврядування та забезпечення їх достатніми фінансовими ресурсами для виконання ними повноважень та функцій є одним із важливих напрямів забезпечення економічного зростання регіонів, територій, громад.

Саме місцевим бюджетам, як основній фінансовій базі органів місцевого самоврядування, належить особливе місце в бюджетній системі України. Важливу роль відводиться місцевим бюджетам у соціально-економічному розвитку території, оскільки, з місцевих бюджетів здійснюється фінансування закладів соціальної сфери - освіти, культури, охорони здоров'я населення, засобів масової інформації; фінансуються різноманітні молодіжні програми, *plsqcy.nmcsz* видатки на упорядкування населених пунктів; видатки на соціальний захист населення [1].

Згідно Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», самостійність бюджетів забезпечується закріпленням за ними відповідних джерел доходів та правом відповідних органів місцевої влади визначити напрями використання коштів відповідно до законодавства, а також самостійно і незалежно одне від одного розглядати та затверджувати відповідні бюджети [2].

Для забезпечення фінансової самостійності органів місцевого самоврядування в Україні відбуваються процеси децентралізації місцевих фінансів, тобто в розпорядженні органів місцевої влади в майбутньому буде достатньо ресурсів для вирішення питань розвитку території, регіону, громади. Зміни до Податкового і Бюджетного кодексів